

туаційний підхід дозволяє учесть нюанси пов'язані з особливостями залежності від робочого потоку, процесу, масштабу і соціальних взаємовідносин, так як ефективне структурування вимагає послідовності між параметрами дизайну і ситуаційними факторами.

1. Минцберг Г. Структура в кулаке: создание эффективной организации. – СПб.: Питер, 2012. – 512 с.

2. Сериков А.В., Гурьянов А.Б. Диверсификация как атрибут жизненного цикла организации // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Харків: УкрДАЗТ, 2005. – №9-10. – С. 49-51.

3. Баумен Д. Основы стратегического менеджмента: Пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколовой. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 175 с.

4. Виханский О.С. Стратегічне управління. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Гардарики, 19983. – 296 с.

Получено 26.03.2013

УДК 658.15: 332.8

Ю.І.МІЗІК, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

Досліджуються загрози фінансово-економічної безпеки та визначаються основні загрози для підприємств житлово-комунального комплексу.

Исследуются угрозы финансово-экономической безопасности и определяются основные угрозы для предприятий жилищно-коммунального комплекса.

The article deals with threats to the financial and economic security and to determine the most important ones for enterprises of housing and communal services.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, житлово-комунальний комплекс, загрози, оцінка, криза, дестабілізуючі фактори.

Фінансово-економічні проблеми підприємств житлово-комунального комплексу в Україні з року в рік загострюються, виростаючи з місцевих (локальних) до галузевих і соціально-економічних, що становлять загрозу національній безпеці. Станом на 1 січня 2013 р. сума збитків галузі зросла до 2559,1 млн. грн., дебіторська заборгованість склала 13543,3 млн. грн., а кредиторська заборгованість – 19855,9 млн. грн. [6]. Це викликано, з одного боку, все більшими потребами фінансування поточної діяльності й розвитку житлово-комунального господарства, а з другого – недостатніми коштами, що виділяють на ці цілі держава, місцеві бюджети й безпосередньо підприємства. Саме тому сьогодні одним з визначальних напрямків зростання ефективності та спроможності

управління житлово-комунальними підприємствами є визначення та оцінка загроз їхній фінансово-економічній безпеці.

Теоретичні та практичні аспекти визначення загроз економічної безпеки підприємств знайшли відображення у працях багатьох вчених-економістів [1-5, 7, 8]. Проте, незважаючи на увагу цьому питанню, основні загрози фінансово-економічній безпеці підприємств житлово-комунального комплексу залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження.

Забезпечуючи власну фінансово-економічну безпеку, підприємство виявляється стійкішим до дестабілізуючих факторів і ефективнішим щодо їх нейтралізації. Під загрозою слід розуміти сукупність факторів, негативні наслідки впливу яких можуть призвести до дестабілізації стану підприємства та породити виникнення або загострення кризи [5, 7, 8]. Більша кількість дестабілізуючих факторів може спричинити загрози різноманітних криз, що призводять до небажаних змін предмета фінансово-економічної безпеки.

Оскільки реальне банкрутство, як останній етап розвитку кризи, виникає в результаті дії сукупності негативних внутрішніх і зовнішніх факторів, то наслідки дії більшості з них можна спробувати передбачити, а значить запобігти, тобто своєчасно вжити відповідні заходи з їхньої нейтралізації, або часткової локалізації. Тому що основою для вирішення проблем збиткових житлово-комунальних підприємств, і при цьому найбільш актуальним, є не юридичне збанкрутування (оскільки згідно з чинним законодавством воно не можливо), а саме – відновлення платоспроможності та фінансової стійкості таких підприємств, виведення їх з кризи спочатку на беззбитковий, а потім – і на прибутковий рівень. Якщо повністю ліквідувати ризик прояву того чи іншого кризоутворюючого фактору практично не можливо, то, знаючи джерело виникнення й область прояву, можна знизити його загрозу та ступінь несприятливого впливу.

Для вирішення завдань визначення орієнтованого переліку та формування класів загроз фінансово-економічній безпеці на підприємствах житлово-комунального комплексу проводиться критичний огляд сучасної наукової літератури з даного питання та обираються ті дестабілізуючі фактори, які можуть призвести до погіршення фінансово-економічного стану та завдати шкоди нормальному функціонуванню підприємства. При визначенні переліку загроз необхідно враховувати інформацію про стан як зовнішньої, так і внутрішньої середовища підприємств. Тому, науковці пропонують розділяти загрози на внутрішні, які пов'язані з помилками й прорахунками керівництва, та зовнішні, що виникають і знаходяться поза сферою впливу підприємства [1, 5, 7].

Функціонування підприємства з позиції зовнішніх для нього факторів постійно схилено до зриву роботи або погіршення через можливі порушення кругообігу необхідних для його діяльності регіональних, галузевих і міжгалузевих ресурсів.

Зовнішні загрози є неоднорідними за джерелами походження, оскільки виникають внаслідок функціонування ланок різного рівня системи. Тому більшість вчених класифікують ці загрози залежно від сфери зовнішнього середовища, яке їх породжує, на такі класи – економічні, політичні, соціальні та фінансові [2, 3, 7, 8].

Економічні загрози виникають внаслідок загального спаду економіки, особливостей трансформації та функціонування ринкової економіки, високого ступеня плановості й централізації економіки, високого рівня інфляційних процесів і розбалансованості товарної й грошової маси та інші. Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується нестійкістю через наслідки світової фінансової кризи, загальним спадом виробництва ВВП, глибокими інфляційними процесами, наростанням кризи неплатежів та інші, все це разом із розвитком політичної нестабільності негативно впливає й на діяльність підприємств житлово-комунальної галузі.

Політичні загрози визначають ступінь залежності економіки від політичного впливу й ідеології, а також співвідношенням політичного фактору з економічним ефектом. Вони характеризуються політичними передумовами реформування економіки, впливом розстановки політичних сил на послідовність прийняття політико-економічних рішень і на формування умов економічної політики.

Соціальні загрози характеризуються станом і тенденціями розвитку соціальної сфери, специфікою менталітету суспільства, рівнем добробуту населення й соціальної напруги в суспільстві.

Фінансові загрози виникають внаслідок розбалансованості державного бюджету країни, нестабільності та недосконалості податкового й бюджетного законодавства, низької платіжної дисципліни й недосконалості системи розрахунків.

На основі загальної думки вчених-економістів [1-5, 7, 8] до орієнтованого переліку необхідно включити такі зовнішні загрози загострення кризових ситуацій, які також суттєво впливають на стан всієї житлово-комунальної галузі з урахуванням специфіки діяльності: з групи економічних загроз – загальний спад виробництва в країні (темпи зниження обсягів ВВП), високий рівень інфляції та зниження купівельної спроможності національної валюти, високий ступінь монополізму, особливо на ринку житлово-комунальних послуг; з групи політичних загроз – загальна політична нестабільність і нестабільність економічної політики

уряду й органів місцевої влади у встановленні тарифів на послуги ЖКК; серед соціальних факторів – різке розшарування суспільства за рівнем отриманих доходів, зниження платоспроможного попиту, високий рівень злочинності та корумпованості; та, нарешті, з групи фінансових загроз – це значне податкове навантаження на житлово-комунальні підприємства, оскільки вони є великими платниками податків та постійний дефіцит бюджету, внаслідок чого – скорочення витрат на фінансування житлово-комунального комплексу, особливо – затримання та скорочення надання субсидій малозабезпеченому населенню й дотацій на погашення різниці між тарифами і собівартістю послуг ЖКК.

Управління зовнішніми загрозами знаходиться в компетенції систем вищого рівня ієрархії, ніж підприємство. Воно знаходить своє відображення в реалізації економічної політики держави. Оскільки підприємства не можуть нейтралізувати зовнішні загрози, то вони можуть пристосовуватися до їх негативних проявів.

Внутрішні загрози характеризують умови внутрішнього середовища підприємства та його можливість ефективної адаптації до умов оточуючого середовища. Внутрішні загрози виникнення та загострення кризової ситуації доцільно класифікувати залежно від функціональної області впливу на рівень економічної безпеки підприємства на фінансові, кадрові, техніко-технологічні та організаційно-управлінські [2, 3, 7, 8].

Фінансові загрози впливають на результати діяльності підприємств, ефективність використання фінансово-економічного потенціалу, рух грошових коштів, оборотність коштів, ефективність використання власних, позичених і залучених фінансових ресурсів, платоспроможність й платіжну дисципліну, структуру балансу підприємства.

Кадрові загрози пов'язані з плинністю кадрів, рівнем оплати праці, продуктивністю праці та кваліфікацією персоналу, соціальним кліматом колективу підприємства.

Техніко-технологічні загрози характеризуються специфікою технології виробництва, низькою технічною й технологічною забезпеченістю виробництва, ступенем реалізації інноваційних процесів, відповідністю напрямків і темпів науково-технічного прогресу до стратегії розвитку підприємства.

Організаційно-управлінські загрози впливають на рівень і організацію виробничих процесів, стиль і методику управління, методи й механізми регулювання господарської діяльності, структуру системи менеджменту, ефективність системи управління й планування, постановку цілей і рішень управлінських задач, організаційну культуру підприємства, ефективність розробки стратегічних програм і тактичних заходів,

кваліфікаційні характеристики адміністративно-управлінського персоналу.

Таким чином, всебічний аналіз зовнішньої й внутрішньої середовища дає можливість виділити, систематизувати та класифікувати важливі для житлово-комунальних підприємств загрози їхній фінансово-економічній безпеці, що дозволить у подальшому підвищити надійність та якість управлінських рішень, пов'язаних зі стабілізацією діяльності цих підприємств. Оскільки кількість загроз досить велика, тому з метою подальшого моделювання результатів їх впливу на подальше функціонування житлово-комунальних підприємств будуть виділені загрози-домінанти, які мають переважний вплив на фінансово-економічну безпеку, ніж решта загроз.

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський. – К.: КНЕУ, 2004. – 759 с.

2. Клейнер Г.Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Клейнер Г.Б., Тамбовцев В.Л., Качалов Р.М.; под ред. С.А. Панова. – М.: ОАО «Изд-во «Экономика», 1997. – 288 с.

3. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1 (1). – С. 86-97.

4. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / [В.М. Гець, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін.]. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.

5. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: монографія / Н.Й. Реверчук. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

6. Фінансово-економічні показники роботи підприємств житлово-комунального господарства комунальної форми власності станом на 1 січня 2013 року [Електронний ресурс]: за оперативною інформацією Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>. – Назва з екрану.

7. Франчук В.І. Економічна безпека організації як об'єкт теоретичного аналізу / В.І. Франчук // Науковий вісник Львів. держ. ун-ту внутрішніх справ. – 2006. – № 1(1). – С.230-238.

8. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект / С.М. Шкарлет. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 435 с.

Отримано 01.03.2013

УДК 65.290.4

В.І. ФРАНЧУК, д-р екон. наук

Львівський державний університет внутрішніх справ

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Обґрунтовуються сутність та зміст концепції забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання.